

Kirja-arvio

Ullamaija Kivikuru

Mainio uutisen puolustus

Terhi Rantanen (2009). *When News Was New*. Malden, MA, USA & Oxford, UK: Wiley-Blackwell.

► Miten joku jaksaa olla kiinnostunut uutisesta, tuosta usein journalismin huru-ukoksi tuomitusta, jonka kuolemaa on odoteltu jo pitkään näinä kansalaisjournalismin, Twitterin, blogien ja chattien aikana?

Itse asiassa uutinen on ajankohtaisempi kuin koskaan: Iranin viime vuosien tapahtumia voi tietysti kuvailla ”Blogistanina” (Sreberny & Khiabany 2010) ja viime kuukausien Pohjois-Afrikan tapahtumien sidoksia sosiaaliseen mediaan voi ja pitääkin korostaa, mutta molemmat voi myös katsoa ”vanhanaikaisen” uutistoimistoutuisen riemuvoitoksi? Uutis- ja kuvatoimistot ovat kehystäneet vahvasti meidän jäsennostämme näistä prosesseista samalla, kun ”uudet” viestinnän muodot ovat olleet kuvassa mukana, mutta selkeästi kakkosasemassa. Sreberny & Khiabany haluavatkin tarkastella blogeja historiallisina ja sosiopoliittisina ilmiöinä. Ei ole yhtä internetiä vaan monta, ja ne toimivat eri tavoin eri yhteiskunnissa. Konventionaalisen journalismin ja blogistanin yhteys on siis kaikkea muuta kuin kyllä/ei -asetelma, toisin kuin monet muutosta uhoavat sosiaalisen median trubaduurit näkevät.

Mediatutkimus tuppaa edelleen olemaan muotiherkkää ja tuuliviirimäistä. Tutkitaan sitä, mikä on pinnalla, ja jonka uskotaan pyyhkäisevän sivuun entiset viestintämuodot. Vähintäänkin vanhat muodot käyvät tutkimuksen kannalta mielenkiinnostomiksi.

Terhi Rantasen *When News was New* (2009) on mainio ”perusuutisen” ja uutistoimistojen kunnian palautus. Haaste käy selväksi jo teoksen alussa:

Too much has been written about the objectivity of new and too little about news as a cultural, economic, and social good whose temporal and spatial features keep changing. News is so widely recognized as news that it is not easy to understand its wider significance. We may look at what is inside news is just news, an ephemeral piece that informs us about the world. What we may not realize is that, by following the agreed conventions that makes it recognizable as news, it set up a framework within which its predefined elements are related to each other. By concentrating on what news is all about, what its content is, we ignore its structural elements. As a result, such important elements as time and place in news have been taken for granted and left unproblematized. I shall argue that a historical analysis of news is needed in order to understand how the understanding how the understanding of the nature of news changes in space and time. Only by looking at the historical development of news can we understand when and how news became news. (Rantanen, 2009:XI)

Kirja on kepeä ja elegantti. Se piirtää isolla pensselillä tarinaa uutisesta ja erityisesti uutistoimistoista esihistoriallisista ajoista ja erityisesti 1800-luvun puolivälistä hamaan tulevaisuuteen. Kirja tempaa mukaansa, jos kohta herättää lukijan paikoin väittämään vastaan kuten hyvän tekstin kuuluu. Kirjoittajan oma ääni on vahva mutta aineistoista nouseva, sillä koko ajan erityisesti historia-osuuksista heijastuu kirjoittajan historiantut-

kijan ammattitaito ja lukeneisuus. Suomalaista hivelee tietysti sekin, että Isoon Britan- niaan asettunut, kansainvälisille kustantajille utterasti kirjoittava tutkija tuo kerron- taansa mukaan sellaisia suomalaisia lähteitä, joita ei englanninkielisestä ammattikirjalli- suudesta juuri löydä – enimmäkseen muita kuin mediatutkijoita, mutta kuitenkin. Myös suomalaisia esimerkkejä lukijalle tarjotaan useinkin. Kirja ei ole anglosaksista perus- tavaraa, vaan siinä on tuoreutta ja paikoin rämäpäisyttäkin.

Rantasen kirja operoi isoilla ulottuvuuksilla: uutisen suhteella aikaan, kosmopoliitti- suuteen, globalisaatioon, kaupallistumi- seen, paikallisuuteen ja kansallisuuteen. Osa luvuista on julkaistu aikaisemmin artikke- leina, osa kumpuaa Rantasen väitöskirjasta, joka käsitteli tsaarin Venäjän uutistoimisto- jen suhteita kansainvälisiin uutistoimistoihin. Tekijä tuntee aineistonsa läpikotaisin, ja siksi tekstissä on parhaimmillaan irtonainen, mel- keinpä letkeä ote.

Yksi kirjan kiintoisimmista luvuista käsit- telee uutisen varhaishistoriaa ja keskit- tyy temporalisoitumisteemaan eli muotoi- hin, joiden avulla uutisen uutuutta on luotu. Kuvaan tulevat niin ajan ja paikan määri- tykset, oraalisen ja painetun sanan kimurantti suhde kuin faktan ja fiktion eron konstruoiminen sekä informaation ja uutisen erottelu. Kun maailma kutistui eli tiedonkulku nopeu- tui uuden teknologian mahdollistamana 1800-luvun loppupuoliskolla, tuli Rantasen mukaan lähteen, ajan ja paikan ilmaisuista tärkeitä uutisen tunnuksia. Lähestymiskulma on kiintoisa, joskaan ei toki ainutlaatuinen: Rantanen näkee Darntonin (1995) ja monien muiden tapaan median tarjonnan paitsi tapahtumien rekisteröinnin, myös toreilla, kahviloissa ja kirjastoissa levinneiden ja edelleen kehitettyjen tarinoiden yhteispe- linä, jossa asioita sekä jaetaan että erotel- laan. Paikallistumista käsittelevä luku jatkaa ajan, paikan ja erityisesti Joshua Meyrowitzin ajatusten pohdintaa.

Toinen tärkeä luku fokusoi uutisen kos- mopolitisoitumiseen, jonka kirjoittaja mää- rittää tuntuvasti vanhemmaksi ilmiöksi kuin rajanveto kansallisen ja kansainvälisen välille on tavannut ilmiön asettaa. Rantanen kat- soo, että uutinen on jo alun perin kantanut kosmopoliittisia piirteitä – uutisia välitettiin kaupunkien eikä valtioiden välillä. Näin uutisen kosmopolitisoitumista voidaan seurata ajassa taaksepäin aina 1100-luvulle saakka. Rantanen palaa kosmopoliittisuuden tee- maan useammassa kohdassa kirjaansa. Hän keskustelee kosmopoliittisuudesta niin suh- teessa globaaliin kuin suhteessa kansalliseen ja kansainväliseen. Samalla, kun Rantanen arvostaa kosmopoliittisuutta, hän vetää väli- matkaa kansallisvaltioon, jonka osuutta uutisen historiassa on hänen mukaansa liioiteltu, ja joka on käyttänyt uutisvirtoja hyväksi toteuttaakseen myös vähemmän kunnia- kaita tavoitteita.

Uutisen kaupallistumista ja globalistu- mista käsittelevissä luvuissa Rantasen mää- rittää uutistoimistogurut Charles-Louis Hava- sin, Bernard Wolffin ja Paul Julius Reuterin aikansa dot.com-yrittäjiksi, joilla oli valpas ajan ja uuden teknologian luomien mahdolli- suuksien taju. Kun informaation kauppa saa- tiin käyntiin, haparoivat uutistoimistot kehityivät yrityksiksi. Niissä jouduttiin vetämään rajaa julkisen ja yksityisen tiedon välillä, teh- tiin kaupankäynnin strategioita, jotka päätyi- vät toimistojen väliseen ”maailman jakoon”, sekä kehitettiin säännöt erityisoikeuksiin.

Ehkäpä hieman yllättäen yksi kirjan vähiten antavista, melkeinpä uuvuttavista luvuista on faktan ja detaljien kyllästävä osuus, joka pohtii uutisten kansallistamista. Osion punainen lanka tahtoo hukkoa Euroo- pan historian ja uutistoimistosopimusten vii- dakkoon. Sama pikkutiedolla näpräily jatkuu epilogissa, joka pohtii uutisen asemaa use- asta näkökulmasta ja nostaa esin kiistatta olennaisia ulottuvuuksia, mutta hieman liian monia ja hieman liian pinnallisesti. Iso paha susi käy taas selväksi: kansallisvaltio, joka on

pyrkinyt käyttämään uutistoimistoja omien etujensa ajamiseen.

Terhi Rantasen kirjassa on epätasaisuutta ja toistoa, joka paljolti selittyy sillä, että luvut on muokattu jo julkaistujen artikkelien pohjalta. Artikkelissa riittää uuden kiintoisan näkökulman toteaminen, mutta sitä ei tarvitse kehitellä kovin pitkälle. Rantasen kirjassa lukija rupeaa tuskastumaan, kun kirjoittaja neljännen tai viidennen kerran pahoittelee uutistoimistotutkimuksen vähäisyyttä jatkamatta pohdintaansa sen pidemmälle. Toinen Rantasen kantava teema ovat uutisvirtatutkimuksen puutteet; se kun on säännöllisesti kirjannut uutisten kulun vain maasta tai valtiosta toiseen. Rantasen mukaan ehdottomasti olennaisempaa olisi puhua kaupunkien välisistä virroista. Kirjoittaja on epäilemättä oikeassa, mutta tähänkin teemaan hän palaa turhan monta kertaa osoittamatta esimerkiksi sitä, millä tavoin vinoon karkeiden uutisvirtatutkimusten tulokset oikeastaan ovat tämän näköharhan vuoksi päätyneet.

Epilogissa (ss. 128-129) Rantanen toteaa:

I see at least four developments taking place. First, the difference between events and news is disappearing. Second, the difference between information and news is disappearing. Third, the difference between news and comment is disappearing. Fourth, the difference between news and entertainment is disappearing. All of these will change the nature of news as we know it.

Kaikki nämä Rantasen toteamukset pitävät epäilemättä paikkansa, ja hän tarjoaa tueksi myös esimerkkejä. Mutta samantyyppisiä toteamuksia ovat laukoneet monet muutkin. On pikkuisen sääli, että näin mainio, rempseästi tuoreita näkökulmia ja eritoten niiden yhdistelmiä tarjoava kirja latistuu loppuluuvuissaan. Mutta lukemisen arvoinen se ehdottomasti on. Oikein ajan kanssa.

Lähteet:

- Darnton, R. (1995). *The Forbidden Best-Sellers of Pre-Revolutionary France*. New York: W.W.Norton and Company.
- Sreberny, A. & G. Khiabany (2010). *Blogistan. The Internet and Politics in Iran*. London: I.B.Tauris & Co.